

Posudek na bakalářskou práci

Název: Romští žáci středních škol. Strategie volby školní trajektorie a její perspektivy.

Autor: Andrea Zarzycká

Universita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha 2006, 74 s.

Vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

Ve své bakalářské práci se Andrea Zarzycká rozhodla navázat na kvantitativní výzkum, který sledoval pozici romských žáků středních škol (poběratelů dotace Podpora romských žáků středních škol) ve vzdělávací struktuře ČR. Její přínos k dané problematice měl spočívat v rozšíření závěrů vyplývajících z kvantitativní analýzy rozbořením nových kvalitativních dat. Položila si proto otázku: Jaké jsou motivace při volbě reálné vzdělávací strategie romských žáků, jaký je jejich vztah ke vzdělání a kam cílené či náhodné vzdělávací strategie romské žáky ve smyslu zařazení se do společnosti ČR směřují? Pro sběr dat pak autorka volila polostrukturované rozhovory s romskými žáky, kteří měli zkušenost s pobíráním státní dotace a tedy korespondovali svou charakteristikou s kvantitativním výzkumem.

Svoje úvahy a poznatky Andrea Zarzycká dala do souvislosti s vývojem vzdělávání Romů. Na základě odborné literatury a vládních dokumentů představila záměry a pobídky, které směřují k zvýšení dosaženého stupně vzdělání u romské populace. Vytvořila tak rámec pro pochopení specifičnosti vzdělávání této části obyvatelstva ČR. Detailněji a již v přímé návaznosti na vymezený problém se pak Andrea Zarzycká soustředila na rešerši kvantitativního výzkumu, na nějž navázala. S ohledem na to, že se ve svém šetření zaměřila na region Prahu, vyzdvihla adekvátně specifičnost vzdělávacích strategií pražských romských žáků, jak je ukázal citovaný kvantitativní výzkum.

Vlastní výzkumnou ambici tedy Andrea Zarzycká založila (jak již bylo výše uvedeno) na kvalitativním empirickém výzkumu, a to formou interview. Vedla rozhovor celkem s 15ti mladými Romy, kteří studovali na nějaké střední škole v Praze. Svůj vzorek pak přehledně představuje v oddílu 3.3. *Popis vzorku*, byť by práce snesla i soupis informátorů s přehledným výčtem sledovaných pasportizujících charakteristik žáků. Je třeba zdůraznit, že při získávání informátorů situace autorky nebyla jednoduchá. V prvé řadě ne všechny oslovené školy, které byly vytipovány jako školy s romskými žáky, přistoupily na spolupráci s odůvodněním absence romských žáků, a to přesto, že tito žáci prokazatelně vzdělávací instituci navštěvovali. Druhou překážkou byla reálná nepřítomnost mnohých romských žáků na vyučování, která zamezila navázání kontaktu výzkumníka a informátora. Z tohoto důvodu, jak i sama autorka píše, se v jejím šetření jedná o specifický vzorek romských žáků, kteří na vzdělávacím a výchovném působení školy participují.

Získaná data směřující k zodpovězení ústřední otázky bakalářské práce pak Andrea Zarzycká interpretovala v návaznosti na výzkumy Pražské skupiny školní etnografie, které řešily otázku profi-volby u dětí z běžných českých rodin. Tyto texty se spíše než komparačním materiálem staly východiskem pro strukturaci vlastních úvah autorky. Andrea Zarzycká se zaměřila na prezentaci a interpretaci okolností volby střední školy. Dále se zabývala otázkou osobního nasazení v přístupu ke školní přípravě a přípravě na budoucí povolání. V posledním bloku se pak soustředila na plány mladých Romů do budoucnosti.

Jak již v úvodu autorka práce předeslala, jejími respondenty byli pouze ti, kteří aktivně přistupovali ke svému vzdělání. Možná i proto téměř nikdo nereflektoval své vzdělávání jako vnucenou činnost. Přesto se v postojích romských žáků částečně tento rozměr školy ukázal, když v několika případech jako součást argumentace, proč volili studium na střední škole, byla obsažena vnitřní či vnější direktiva „neflákat se“. V toku textu se autorce rýsují určité modely přístupu romských žáků ke vzdělání. Jak posléze v závěru autorka shrnuje, dělí se romští žáci na ty, kteří své vzdělání chtějí programově uplatnit v rámci romské komunity a na ty, pro něž tato motivační rovina nehraje roli. S touto strategií se pojí apriorní vztah k romské komunitě jako takové. Tedy dalo by se říci, že ne pro všechny oslovené mladé Romy je vzdělání cestou realizace negace výchozích sociokulturních kořenů.

Práci Andrey Zarzycké je třeba nazírat a hodnotit ve třech rovinách: 1. v rovině obtížnosti sběru dat, 2. v rovině interpretační a 3. v rovině formální.

Add 1. Jak již bylo řečeno, je třeba ocenit realizaci samotného výzkumu nejen z hlediska získání respondentů ale také z hlediska vedení rozhovoru na téma, které mladé lidi příliš k hlubokým úvahám nepodněcuje a často k němu zaujímají nihilistickou pózu.

Add 2. Z hlediska interpretačního prokázala autorka, že je schopna získaná data analyzovat, kategorizovat a na základě toho vyvozovat relevantní závěry na úrovni shromážděného materiálu. Zároveň by práci rozšířilo, kdyby autorka ztratila respekt s odborné literatury a pokusila více propojit vlastní poznatky s koncepty, jež nabízí literatura a tak je potvrdit či vyvrátit. (V rovině diskusí nad prací autorka již k těmto formulacím směřovala.)

Add 3. V rovině formální je práce bohužel nevyrovnaná. Na jedné straně lze pochválit literárně hezký styl a grafické odlišení citací respondentů. Na straně druhé práce trpí formálními ukvapenostmi či nedotaženostmi, a to i přesto, že jsem Andreu Zarzyckou buď přesně instruovala (citace stran studií ve sbornících v soupisu literatury, citace z internetu) nebo přímo k dané opravě vyzývala (nejednotná grafická úprava nadpisů). I když se nejedná o klíčové pochybení, je třeba pro příště nepodcenit ani tyto detaily formální stránky práce.

Práci Andrey Zarzycké hodnotím 36 body.